

15e jaargang
nummer 7
juli 1979

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

HOOGOVENS : DE NAWEEËN VAN EEN KONFLIKT

De wilde staking op de koudbandwalserij I van de hoogovens in Ijmuiden 1) heeft nog een klein staartje gekregen. Sinds de ledenvergaderingen van de bonden op 27 maart zijn er weer enkele korte werkonderbrekingen geweest. Bovendien is op maandag 14 mei het werk enkele keren voor korte tijd onderbroken op de staaf- en draadwalserij. De tijd werd benut om met de chef van de ploeg de gevaarlijke werkomstandigheden te bespreken.

Sinds de jongste ledenvergaderingen zijn voorts wat harde noten gekraakt tussen de arbeiders en de distriktbestuurders 2) en tussen de distriktsbestuurders en het hoofdbestuur. De verwijten waren niet van de lucht en sommigen hebben daaruit hun konklusies getrokken.

Inmiddels is de bond nu eindelijk met hoogovens tot een akkoord gekomen over een nieuwe c.a.o. voor 1979. Van zijn oorspronkelijke eisenpakket is echter weinig overgebleven, om maar te zwijgen van de eisen die door de arbeiders waren gesteld. Het eerste wat afviel was de f 20,-eis. Daarna volgde die van de 35-urige werkweek en tenslotte heeft men de 39-urige werkweek ook nog laten vallen. Het enige wat toen overbleef was de eis van de vervroegde uittreding, de V.U.T.

Daar bovenop kwam nog datgene, wat hoogovens zelf had aangeboden en waar de bonden eerst helemaal niet aan wilden: de verhoging van de ploegen- toeslagen voor de drie- en vierploegendienst en de verhoging van de pre-

- 1) Zie "Daad en Gedachte" van mei 1979. Evenals het opstel in ons meinumner, is dat wat men hier aantreft ons toegezonden door geestverwanten, die wat de gang van zaken bij de hoogovens betreft, over goede informatie beschikken.
- 2) Met distriktsbestuurders worden in dit opstel niet alleen diegenen bedoeld, die formeel distrikt 8 van de Industriebond NVV besturen, maar ook zij die daaraan hun bijdrage leveren, zoals de mensen die voor de Industriebond NVV in de ondernemingsraad zitten, de bestuursleden van de Bedrijfsledengroep en de leden van de onderhandelingsdelegatie.

mies voor de omgevingstoeslag en voor de bijzondere werkomstandigheden.

Eer het zover was zijn er heel wat verwijten gemaakt en hebben hoofdbestuurders, distriktsbestuurders, kaderleden, leden en ongeorganiseerden elkaar behoorlijk wat verwensingen naar het hoofd geslingerd. Dat kon ook eigenlijk niet anders gezien het beleid zoals dat dit voorjaar door de bonden bij de c.a.o.-onderhandelingen werd gevoerd.

Eerst werden er zeer vage eisen gesteld, waar de arbeiders zich op geen enkele wijze in konden terugvinden en die eisen werden dan ook voor de leden afgekeurd. Zij vonden de voorstellen die hoogovens had gedaan, ofschoon verre van voldoende, toch veel realistischer. Nadat de bonden uiteindelijk inzagen dat hún eisen in de bewuste vorm nooit zouden worden ingewilligd en evenmin konden rekenen op voldoende steun van de achterban, veranderden zij hun strategie. Zij lieten diverse eisen vallen en gingen in op de voorstellen van hoogovens. Maar voor het merendeel van de hoogovenarbeiders hoefde het toen allemaal niet meer zo erg nodig. Ze waren intussen al verscheidene keren met hun hoofd tegen de ondoordringbare muur van de bondsbestuurders aangelopen en toen het akkoord tussen de bonden en hoogovens eindelijk toch werd afgesloten liep niemand er meer bijzonder warm voor.

Het eerste konflikt dat zich voordeed, was dat tussen de distriktsbestuurders en het hoofdbestuur, toen het distriktsbestuur zich fel verzette tegen de verzending van een, gedateerd 8 maart 1979 en gericht aan de hoogovendirectie. Hierin stelde het hoofdbestuur in ultimatieve bewoordingen, dat als de directie van hoogovens niet over de "immateriële" zaken (de 35-urige werkweek en de vervroegde uittreding) wenste te praten, de onderhandelingen voor wat de bonden betreft, niet behoeften te worden voortgezet. De bestuurders van distrikt 8 zagen daarin een doorkruising van hun onderhandelingsstrategie en bestempelden het beleid van het hoofdbestuur als "centralistisch". Ook ontstond er in de beleidsraad (het landelijk overlegorgaan van de diverse distrikten) onenigheid tussen de afgevaardigden van distrikt 8 en het hoofdbestuur over de koppeling van de V.U.T. en de verkorting van de werkweek, alsmede over het feit, dat het hoofdbestuur geen looneisen wenste te stellen.

WIEB VAN ROEDEN (voorzitter van de ondernemingsraadfractie van het NVV):

"Na de hervatting van het overleg kwam het hoofdbestuur - doodleuk - met een voorstel: voor 39 uur en invoering van de V.U.T. en machtiging voor akties. Onze delegatie wilde deze zaken van elkaar loskoppelen en hield háár verhaal overeind. Anderen gingen door de bocht en waren akkoord met de koppeling. Een motie om de zaak los te koppelen werd afgestemd."

Zo werden de distriktsbestuurders uit Velsen buitenspel gezet. Ook de f 20,-eis was nauwelijks aan de orde geweest. Het was dan ook zeker niet overdreven dat Duiker, een ondernemingsraadlid van het NVV, bij diverse gelegenheden opmerkte, dat er bij het hoofdbestuur een anti-hoogovenstemming heerste.

DUIKER:

"De delegatie van ons distrikt heeft van begin af aan duidelijk gemaakt, dat de ideeën van het bondsbestuur niet realistisch

waren. Maar we zijn een minderheid in de Centrale en in de Bondsraads".

Deze anti-hoogoven-stemming werd nog eens onderstreept door een artikel in "W.I.K." 3) van begin april, dat ging over de ledenvergaderingen van 27 maart. In het bewuste artikel werden de bij hoogovens werkende leden als een stelletje klootzakken afgeschilderd.

Overigens hebben de distriktsbestuurders en de hoogovenarbeiders ook niet altijd even vriendelijk tegenover elkaar gestaan. Zo hebben de leden de distriktsbestuurders in diverse vergaderingen verweten, dat ze te veel aan het lijntje van het hoofdbestuur liepen, een hoofdbestuur dat een centralistisch beleid voerde endat geen rekening hield met de specifieke problemen die zich in de regio's en bij de hoogovens voordeden.

Voor het bestuurslid Gerritsen was het duidelijke wantrouwen dat de leden in hem koesterden, één van de redenen om op te stappen als lid van het bestuur van de bedrijfsledengroep. Hij verklaarde"er de grootste moeite mee te hebben indien distriktsbestuurders van de bond als de eerste tegenstanders worden gezien."

GERRITSEN:

"Kaderleden zoeken overal iets achter. Deze anti-bonds-stemming is het gevolg van de invloed van organisaties als onder andere Rode Morgen op de leden."

Distriktsbestuurder HENK KRUL:

"De anti-distriktsbestuurders-stemming werd op een ledenvergadering door een kaderlid van de hoogovens met een onjuiste suggestie aangewakkerd..."

DUIKER:

"... De mensen van Rode Morgen en van de C.P.N. hebben dit voorjaar op de koudbandwalserij I iets op gang gebracht, zonder dat ze overzagen wat ze daarmee aanrichtten. Er ontstond toen een enorme verwarring. Niemand had het meer in de hand en binnen korte tijd was de chaos compleet. De mensen maakten elkaar af en veel van wat in jaren was opgebouwd werd in één klap kapotgemaakt."

De reactie van de distriktsbestuurders op de akties van de arbeiders getuigde derhalve in het algemeen van onbegrip. Zo kon bijvoorbeeld de genoemde Gerritsen uit de ledenvergaderingen "alleen maar opmaken dat de arbeiders een rechtse politiek (!) willen, waarbij het gaat om hun eigen portemonnee." De bestuurder DE VRIES maakte het het bontst. Hij verklaarde:

"De leden willen niet zien waar wij mee bezig zijn. Ons uitgangspunt is geweest dat we solidair moeten zijn met de niet-werkenden. Wat gebeurt er? Halverwege de onderhandelingen komt er een eis van f 150 op tafel en iedereen gaat er achter staan. Als het er op aan komt, dan gaat de eigen zak voor en de rest kan barsten. We plaatsen ons hiermee op een eiland en daarvoor moeten we ons diep schamen..."

---

3) "W.I.K." is het landelijke propaganda- en mededelingenblad van de Industriebond N.V.V. dat sinds enige tijd is opgegaan in het blad "ACTIE".

Uit alle discussies die naar aanleiding van de akties van de arbeiders op de hoogovens zijn gevoerd, blijkt duidelijk dat het bondskader, de distriktsbestuurders en het hoofdbestuur, de strijd van de arbeiders volstrekt niet verstaan. Dat vloeit hieruit voort, dat de bonden andere belangen vertegenwoordigen dan die van de arbeiders op de werkvloer. 4)

Het bondskader verkolkt - via het konsept van het staatskapitalisme, waarbij de staat de distributie van de voortgebrachte rijkdom ter hand dient te nemen, de belangen van die kapitaalgroepen waarvoor onder de huidige, verslechterende economische verhoudingen zelfs een geringe loonsverhoging een zeer ongunstige konjunkturpositie ten opzichte van de buitenlandse bedrijven tot gevolg heeft. Het bondskader predikt daarom al jarenlang loonmatiging van behoeve van een gunstig investeringsklimaat en een algemene beheersing van de nationale economie. In het kader van die loonmatiging worden eisen als "herverdeling van de arbeid" en "een 35-urige werkweek" begrijpelijk, die ver verwijderd zijn van de verlangens die in de bedrijven heersen.

Hoewel de bond zich terdege bewust was van de onhaalbaarheid van deze eisen, werden ze niettemin geformuleerd om bij de arbeiders de indruk te wekken, dat de bestuurders zich krachtig inzetten voor een bestrijding van de werkloosheid en voor een verbetering van de arbeidsvoorwaarden. Want enkel op die manier kon men hopen de ontevredenheid van de arbeiders te kanaliseren en de druk van de achterban te weerstaan.

-
- 4) Niemee willen we natuurlijk niet beweren, dat de vertegenwoordigers of sympathisanten van de C.P.N., waarvan sprake is in de hierboven geciteerde uitspraken van sommige distriktsbestuurders, wél de arbeidersbelangen vertegenwoordigen. Het behoort tot de blindheid die vakbondsbestuurders kenmerkt, dat ze altijd, wanneer arbeiders zich tegen hun beleid verzetten, van mening zijn dat dese door "raddraaiers" (van welke politieke kleur dan ook) zouden zijn "opgestoot" (red. D. & G.)

OVER RADENKOMMUNISME EN KLASSENSTRIJD

Vervolg 1)

Om duidelijk te maken wat onze bezwaren zijn tegen de beschouwingen die het tijdschrift "Spartacus" in twee opeenvolgende nummers 2) over "Ra-

-
- 1) Het eerste deel van dit opstel is opgenomen in "Daad en Gedachte" van juni 1979
2) "Spartacus" van februari en mei 1979

denkommunisme en zelfstandige strijd" ten beste heeft gegeven, menen wij, niet beter te kunnen doen dan eerst een overzicht te geven van de samenstelling der bewuste afleveringen, van de wijze derhalve waarop de bewuste verhandeling is opgebouwd.

Iets meer dan een derde deel van het februari-nummer wordt in beslag genomen door fragmenten uit respectievelijk een al in 1936 geschreven artikel van Anton Pannekoek en een in 1972 gepubliceerde beschouwing van de Rotterdamse (burgerlijke) socioloog prof.dr. P.J.A. ter Hoeven. Beide stukken handelen over de vakbeweging en beide stukken maken - op geheel verschillende wijze - duidelijk, dát, hoe en waarom er sprake is van een tegenstelling, van een nu eens sluimerend, dan weer openlijk aan de dag tredend konflikt tussen de vakbeweging en de arbeiders.

Er wordt in deze stukken een helder licht geworpen op een van de belangrijkste oorzaken van de zelfstandige arbeidersstrijd en hoewel in het bijzonder het stuk van Anton Pannekoek - naar de redactie van "Spartacus" ook zelf konstateert - in tal van opzichten sterk verouderd is 3), houden wij het in beginsel voor zinvol om deze of dergelijke uiteenzettingen aan een nadere analyse van de zelfstandige arbeidersstrijd vooraf te laten gaan. Niet, dat de redactie van Spartakus er de voorkeur aan heeft gegeven de tegenstelling tussen de vakbeweging en de arbeiders via wat abstracte beschouwingen van derden uiteen te zetten, in plaats van haar aan de hand van aktuele feiten te illustreren, is voor ons een punt van kritiek 4), maar dat zij voor het overige omtrent de zelfstandige strijd zo bijzonder weinig op te merken heeft dat de betekenis daarvan verduidelijkt.

Er gaat aan de ruim twintig met beschouwingen van Pannekoek en Ter Hoeven gevulde pagina's een aantal bladzijden vooraf. Daarin treft men onder andere datgene aan, wat wij de vorige maal met het woord "opsomming" hebben aangeduid, een blote vermelding van pak weg tien verschillende bewegingen van zeer uiteenlopend gehalte en karakter. "Zonder in te gaan",

-
- 3) Pannekoek spreekt in een bepaalde passage van het desbetreffende opstel over een "tussen de arbeiders en de vakbonden optredend verschil", dat hieruit zou voortvloeien, dat de arbeiders tot het inzicht komen, "dat alleen de revolutie hun uiteindelijke redding kan zijn". Met een dergelijke formulering zijn wij het volstrekt oneens om redenen die verderop nog zullen blijken. Elders in zijn artikel spreekt Pannekoek erover, dat de vakbondsleden, als zij zelfstandig en tegen de wil van de vakbondsleiding in verzet komen, in feite een revolutionaire strijd beginnen. Die woorden onderschrijven wij, zoals wij het ook eens zijn met de woorden van de Amsterdamse advocaat mr. Ensing, die in 1965 voor het gemeentelijk scheidsrecht aldaar verklaarde, dat een "wilde" staking zoals die van het hoofdstedelijk gemeentepersoneel, in feite "een begin van revolutie" was.
  - 4) De vraag of een schildering van het konflikt tussen de vakbeweging en de arbeiders door middel van praktische voorbeelden uit onze tijd op de lezer van nu niet een veel groter effect zou hebben, laten wij buiten beschouwing.

schrijft de "Spartacus"-redactie, "op het verloop en de onderdrukking van deze bewegingen door het gezamenlijke optreden van arbeidersorganisaties en arbeiderspartijen, staat en repressieapparaten.." (bedoeld wordt: het verloop van deze bewegingen en de onderdrukking ervan door..zogenaamde arbeidersorganisaties... en onderdrukkingsapparaten !)... zijn ze illustraties van de beweging der arbeiders..." 5). Dat is een dwaling. Wanneer omtrent deze en dergelijke bewegingen geen nadere bijzonderheden worden vermeld, illustreren ze niets. Sterker nog: wanneer men zich niet enigermate in de details ervan verdiept, bestaat het gevaar dat men ze op totaal verkeerde wijze interpreteert. Dat dit gevaar allerminst denkbeeldig is blijkt hieruit, dat de "Spartacus"-redactie in haar lijstje van "bewegingen der arbeiders" ook de zogenaamde "Praagse lente" van 1968 heeft opgenomen, die verre van een verzetsbeweging der arbeiders te zijn geweest, niets anders was dan een strijd van bolsjewistische managers tegen het bolsjewistische partij-apparaat.

Wat zegt het, indien, gelijk het geval is, de Hongaarse revolutie van 1956 wordt gedefinieerd als een strijd van "het volk tegen de tanks van de Russen" en men het daarbij verder laat? Wie de toenmalige gebeurtenissen - volkomen terecht - als een beweging van de arbeiders verstaat, dient duidelijk te maken, dat het juist niet, zoals de westerse bourgeoisie beweerd heeft, om een tegen de Russen gerichte volksbeweging ging, maar om het verzet van de gehele werkende klasse tegen de "eigen" Hongaarse staatskapitalistische machthebbers, waarbij de Russen uiteindelijk hebben ingegrepen. En ook deze, juiste, omschrijving is natuurlijk ontoereikend, aangezien het er bij het gegeven onderwerp om gaat, te laten zien dat het Hongaarse klasseverzet een *zelfstandig* verzet is geweest, wat slechts mogelijk is door de ontwikkeling ervan te beschrijven, een ontwikkeling die niet verliep volgens het geijkte patroon der traditionele organisaties, maar die daardoor werd gekenmerkt, dat de arbeiders via een radenvorming tot volstrekt eigen machtsontwikkeling kwamen.

Wat zegt het voorts, als de strijd van de Britse mijnwerkers in 1974 wordt afgedaan met de ene zin, dat deze "de regering en de economie tot een failliet (wist) te dwingen"? Wij laten terzijde, dat iemand of iets wel failliet kan gaan, maar dat het dwaas is om te beweren, dat iets of iemand tot een failliet gedwongen wordt. Wij laten eveneens buiten beschouwing, dat er na de bewuste mijnwerkersstaking van een "failliet" der Britse economie uiteraard geen sprake was. Wij vinden de omschrijving van de "Spartacus"-redactie daarom ontoereikend, omdat deze staking *formeel* door de Britse mijnwerkersbond werd geleid, zodat men derhalve, wanneer men haar desondanks - en omgegronde redenen - als een voorbeeld van een "beweging der arbeiders" wil beschouwen, aan moet tonen hoe door eigen initiatieven van de arbeiders het formele karakter van de actie op de achtergrond raakte en zij een andere inhoud kreeg. Wanneer dat wordt nagelaten verliest het voorbeeld iedere zin; wanneer dat wél wordt gedaan, wordt tevens duidelijk hoe door dergelijke initiatieven van de achterban een macht wordt ontwikkeld, welke die van de officiële organisaties overtreft.

Wat wij hier ten aanzien van twee der door "Spartacus" opgesomde bewegingen hebben opgemerkt geldt in gelijke mate voor haar overige voorbeelden, die wij verder maar willen laten rusten 6). Wat ons, zowel bij de ge-

---

5) "Spartacus", februari 1979, blz.19

6) Het moet ons wel van het hart, dat het o.i. onjuist is om te

geven voorbeelden als verder in de door de "Spartacus"-redactie geschreven tekst in het bijzonder opvalt is, dat er van een *machtsvorming* door de arbeiders praktisch niet wordt gerept. De beschouwingen over het radenkommunisme in "Spartacus" onderscheiden zich in dit opzicht heel duidelijk van die in het Belgische tijdschrift "Potemkin" waaraan wij eerder reeds aandacht hebben besteed.

"Macht", zo heet het in "Potemkin", "staat in het radenstelsel centraal: niet op machtsverovering maar gewoon op machtsuitoefening wordt aangestuurd ..." 7). In "Spartacus" daarentegen leest men 8): "...de aard van het werken van deze kommunisten (bedoeld zijn de radenkommunisten) werd niet zozeer bepaald door het machtsvraagstuk..." Naar onze mening staat de opmerking van "Potemkin" - hoe erbarmelijk de uiteenzettingen in dat blad ook mogen zijn - heel wat dichterbij de waarheid dan die van "Spartacus". Natuurlijk, als gevolg van het in "Potemkin" gedemonstreerde, door ons al gesignaleerde, wanbegrip, wordt er ten *onrechte* gesteld, dat er op machtsuitoefening - *door de massa*, dat weet de betreffende auteur heel goed - door de radenkommunisten zou worden aangestuurd. Integendeel, de radenkommunisten hebben er steeds op gewezen, dat niemand of niets op een machtsuitoefening door de massa, dat wil zeggen door de arbeiders, *aan kan sturen*, maar dat zelfstandig optreden van arbeiders altijd betekent, niet alleen dat er door de arbeiders macht wordt uitgeoefend, maar ook, dat er dan een macht wordt ontwikkeld waarvan geen sprake is wanneer de arbeiders aan de leiband der traditionele organisaties lopen. In het ene geval ontstaat er in wezen een bedreiging voor de kapitalistische samenleving, in het andere geval niet. Daarbij hebben de radenkommunisten er ook voortdurend op gewezen, dat wanneer zogenaamde "voorhoede"-groepen bij een zelfstandig optreden van de arbeiders interveniëren, aan de machtsontwikkeling door die arbeiders afbreuk wordt gedaan. Voor de positie van het radenkommunisme ten opzichte van de zelfstandige strijd zijn juist deze twee dingen karakteristiek.

"Spartacus" heeft volkomen gelijk, dat de radenkommunisten niet aan de (bestaande) macht willen deelnemen - zoals de sociaaldemokraten van welke schakering ook - en dat zij er evenmin naar streven die macht over te nemen, zoals de bolsjewisten dat willen. Maar dat betekent niet, dat zij daarom het machtsvraagstuk van secundaire betekenis achten zouden. Dat de radenkommunisten zich zowel tegen de sociaaldemokraten als tegen de bolsjewisten keren heeft deze reden, dat én bij de machtsdeelneming (juister gezegd misschien: de *illusie* van de machtsdeelneming) door de "socialisten" én bij de machtsverovering door een bolsjewistische partij de arbeidersklasse nog altijd van iedere macht verstoken blijft. De van de sociaaldemokrati-

---

(vervolg noot 6)

beweren, dat "studenten en later ook arbeiders het regime van De Gaulle op zijn grondvesten hebben (doen) wankelen". De beweging van de arbeiders heeft dat inderdaad gedaan, de beweging van de studenten niet. Deze twee bewegingen kunnen niet in één adem worden genoemd, omdat zij een totaal verschillend karakter hadden. Men zie daarvoor: "Daad en Gedachte" van augustus/september 1968

7) "Potemkin", jrg.1, nr.2, blz. 3

8) "Spartacus", februari 1979, blz. 10

sche en van de bolsjewistische zienswijze afwijkende visie van de radenkomunisten houdt niet in, dat bij hen op het machtsvraagstuk een geringer accent zou vallen, maar zij houdt in, dat juist alle aandacht wordt gekoncentreerd op de macht van de arbeiders zélf!

Laat ons nog even stil staan bij de strijd van de Britse mijnwerkers. De betekenis van hun optreden in 1972 en in 1974 kan niet beter duidelijk worden gemaakt dan door het te vergelijken met de langdurige mijnwerkersstaking van 1926. Zoals bekend werd er in mei van dat jaar door het Britse vakverbond een algemene staking uitgeroepen, die steun zou verlenen aan de kompels, die zich verzetten tegen een aangekondigde loonsverlaging. Toen de algemene staking na negen dagen, achter de rug van de mijnwerkers om, door de leiders van het vakverbond werd opgeheven, zette de mijnwerkersbond met één miljoen aangesloten leden de strijd nog vele maanden voort. Hoe komt het, dat die miljoen mijnwerkers destijds de mijneigenaren niet regering-Baldwin niet op de knieën konden krijgen en dat daarentegen niet meer dan 250.000 mijnwerkers - dus een kwart van het vroegere aantal 9) - in 1972 de regering-Heath tot kapitulatie wisten te dwingen en in 1974 opnieuw een overwinning wisten te behalen die de aanleiding was tot haar val?

Niet doordat de vakbond in de jaren '70 een andere tactiek toepaste. Bestuurders als Joe Gormly en Lawrence Daly stond toen precies hetzelfde voor ogen als hun voorgangers Herbert Smith en Arthur Cook destijds. Voor hen was de staking een pressiemiddel waarmee zij aan de onderhandelingstafel succes poogden te bereiken, een middel waarbij aan de arbeiders geen aktieve rol was toebedeeld. In 1972 en '74 echter werd de overwinning van de mijnwerkers niet door officiële onderhandelaars en niet aan de onderhandelingstafel bevochten, maar op straat. De mijnwerkers ontplooiden eigen initiatieven en lieten de leiding van hun aktie niet aan de bestuurders over; zij kozen uit hun midden een eigen strijdkomitee. Zij trokken door heel het land om overal bij elektrische centrales en kolendepôts te posten; zij leverden slag met leger en politie; zij betrokken andere proletarische bevolkingsgroepen bij hun aktie, die van dag tot dag een grimmiger karakter kreeg.

Dat alles had velerlei effekt. Allereerst groeide bij de arbeiders, door hun gezamenlijke, dagelijkse activiteiten, van etmaal tot etmaal een gevoel van saamhorigheid en kracht. Zij deden dingen waaraan de bond niet had kunnen denken en die de bond zich niet kon permitteren. Zij voelden zich niet - zoals het in een bekend Engelstalig strijdlid heet - "sterk door de bond", zij bespeurden dat zij, gesteund door zowat de hele Britse arbeidersklasse, oneindig veel sterker waren dan de bond. Dat verklaart waarom zij niet ingingen op een voorstel van een haastig gevormde bemiddelingskommissie-Wilberforce. Die kommissie beval een loonsverhoging aan van 18 à 19% 10). Daarmee verklaarden de bestuurders zich, zonder rugge-

---

9) In de loop van een halve eeuw was in Groot Brittannië het aantal mijnwerkers drastisch verminderd als gevolg van technische verbeteringen en vernieuwingen.

10) De National Coal Board (het beheersinstituut van de genationaliseerde kolenindustrie) wilde aanvankelijk slechts 7,9% geven; de regering wensee de loonstijging vendenn de 8% ee houden. Nadat de kommissie-Wilberforce rapport had uitgebracht deed de National Coal Board een aanbod van 12%.

spraak met de leden, onmiddellijk akkoord. Maar de mijnwerkers gaven te kennen, "dat de bond hen niet vertegenwoordigde" en dat zij 25% verlangden. Dat deze eis praktisch werd ingewilligd vloeit daaruit voort, dat de mijnwerkers, die met heel andere wapenen streden dan de bond, een bijzonder grote druk uitoefenden en met hun optreden de heersende klasse schrik inboezeden. Om en nabij de tienduizend postenden rond het belangrijke kolen-depot nabij Birmingham 11), postenden, die uiterst vastberaden bleken, was heel wat anders dan een paar konfererende onderhandelaars die door gaans wel "redelijk" genoeg zijn om "oog te hebben voor de belangen van de industrie", zoals men dat noemt.

In één woord: de mijnwerkers konden in de jaren '70 *macht* ontwikkelen doordat zij toen *zelfstandig strijd voerden*. Dat, naar in 1974 bleek, die macht zo groot was, of liever: in de loop van de strijd zo groot werd, dat de regering niet alleen hun eisen moest inwilligen maar bovendien begon te wankelen, dat was iets wat de mijnwerkers zelf niet hadden voorzien. Toen begin 1974 iemand hun de vraag stelde of zij soms op de val van het kabinet uit waren, antwoordden ze nadrukkelijk ontkennend. Ze wilden, zeiden ze, alleen maar de loonsverhoging in de wacht slepen die ze voor rechtvaardig hielden. Anders gezegd: de uiteindelijke konsekwentie van hun handelen stond hun allerminst voor ogen.

Ziehier wat zij gemeen hadden met bijvoorbeeld de Oostduitse bouwvakkers, die in juni 1953 tegen de verhoging der prestatienormen protesteerden zonder er ook maar een flauw idee van te hebben dat zij daarmee binnen luttele uren het voortbestaan van het regiem zouden bedreigen. Het is iets wat die Britse mijnwerkers en die Oostduitse arbeiders gemeen blijken te hebben met al in hun zelfstandige strijd gewikkelde klassegenoten - in wat voor land dan ook - wanneer men het verloop van hun aktie en hun eigen denkbeelden daaromtrent aan een nader onderzoek onderwerpt.

Hier ligt dan de reden, dat wij het onmogelijk eens kunnen zijn met de stelling, dat arbeiders anders handelen dan de bonden van hen verlangen omdat die arbeiders tot het inzicht zouden zijn gekomen "dat alleen de revolutie hun uiteindelijke redding kan zijn". Van een dergelijk inzicht, van een dergelijk (revolutionair) bewustzijn, is noch bij de Britse mijnwerkers sprake, noch bij de Franse arbeiders die in mei en juni 1968 het regiem van De Gaulle doen wankelen; ieder spoor ontbreekt ervan zowel bij de werknemers die in 1965 het bedrijf van Wilton Feijenoord in Schiedam bezetten als bij de Groningse strokartonarbeiders die in 1969 een vakbondsleder als Liefvaart wegfluiten, de Rotterdamse havenarbeiders die in 1970 een bestuurder als Hülsker in zijn hemd laten staan, de metaalbewerkers die in 1972 het arrest van de Amsterdamse rechtbankpresident Stheeman aan hun laars lappen of de Belgische mijnwerkers die in 1970 tussen Zwartberg en Waterschei slag leveren emet de Rijkswacht 12). Wat al deze arbeiders vervult is *niet* enig inzicht in de onontbeerlijke voorwaarde voor hun uiteindelijke bevrijding, maar de onverzettelijke wil voor bepaalde materiële eisen te strijden, omdat zij van hun proletarische situatie uit een dergelijke strijd als noodzakelijk ervaren.

---

11) Het aantal van 10.000 postenden ontleenden wij aan Britse dagbladen, die van "een proletarisch leger" spraken.

12) Wij noemen slechts enkele van de bekendste voorbeelden uit een vrijwel onafzienbare reeks.

Wie er aanspraak op wil maken dat zijn opvattingen overeenstemmen met de werkelijkheid, zal hiermee rekening moeten houden en hiervan uit dienen te gaan. Als iemand - omdat het arbeiders die spontaan en buiten de officiële organisaties om voor materiële lotsverbetering in beweging komen aan "revolutionair bewustzijn" ontbreekt - beweert dat hun een dergelijk bewustzijn (van buiten af) moet worden bijgebracht 13) daar zij anders geen *macht* kunnen ontwikkelen, dan ziet hij er aan voorbij, dat de arbeiders in kwestie, niettegenstaande hun gebrek aan revolutionair inzicht, in feite bij ieder zelfstandig optreden telkens over *macht* blijken te beschikken. Hij ziet er bovendien aan voorbij, dat het verloop van elke zelfstandige strijd bewijst, dat eerst in en tengevolge daarvan zich bepaalde veranderingen in het bewustzijn van de strijdenden voltrekken. Hij ziet er tenslotte aan voorbij, dat de *macht* waarvan wij hier spreken niet een onveranderlijke grootheid is maar een veranderlijke, dat wil zeggen, een die zich ontwikkelt tijdens de strijd en daarbij hetzij gering blijft, hetzij kolossaal wordt al naar gelang van de zeer uiteenlopende vormen die deze aanneemt.

Voor serieuze radenkommunistische opvattingen kon en kan dit alles onmogelijk zonder gevolgen blijven. Juist tijdens de sociale conflicten, die voor de kapitalistische samenleving nu eenmaal typerend zijn, treedt het wezenlijk karakter van de huidige maatschappij het duidelijkst aan de dag en juist die conflicten openbaren beter dan wat ook zowel de bewegingswetten ten waaraan die maatschappij gehoorzaamt als de bewegingswetten van de klassenstrijd.

Van bewegingswetten spreken wij, omdat de klassenstrijd inderdaad een beweeglijk iets is, aan voortdurende veranderig onderhevig, niet enkel in die zin dat hij zich hoe langer hoe meer tot een zelfstandige strijd ontwikkelde, maar ook in die zin, dat de zelfstandige klassenstrijd van vandaag verschilt van die van gisteren en dat die van morgen weer verschillen zal van die van vandaag.

Heeft de geboorte van de zelfstandige strijd tot radenkommunistische opvattingen geleid, de onophoudelijke verandering van de zelfstandige arbeidersstrijd leidde tot een verandering van de radenkommunistische opvattingen, die daarvan de theoretische uitdrukking zijn en die - om wat te noemen - ten aanzien van het zo belangrijke vraagstuk van de samenhang tussen arbeidersstrijd en arbeidersbewustzijn aanvankelijk heel anders luiden dan op een later tijdstip toen de zelfstandige strijd een veel frequenter verschijnsel was geworden en dientengevolge de kennis daaromtrent was toegenomen. Zo zullen de radenkommunistische opvattingen ook in de toekomst onvermijdelijk een verandering te zien geven.

Van deze onverbreekelijke samenhang tussen enerzijds de zelfstandige arbeidersstrijd en anderzijds dat wat men radenkommunisme pleegt te noemen, daarvan, dat het radenkommunisme over zekere tijd een andere inhoud zal hebben dan het heden heeft en heden reeds anders is dan in het verleden, bespeurt men in de uiteenzettingen van "Spartacus" hier en daar wel iets, maar toch eigenlijk bitter weinig. Op zekere plaats 14) treft men de - op zichzelf korrekte - mededeling aan, dat de vooroorlogse Groep van Internationale Communisten "de ontwikkeling van het zelfbewustzijn der arbeiders

---

14) "Spartacus", februari 1979, blz. 12. We citeren de uitspraak letterlijk uit de toenmalige Persdienst van de G.I.C. en laten buiten beschouwing dat het citaat door "Spartacus" uitermate gebrekkig wordt weergegeven.

als de wezenlijke vooruitgang van de arbeidersbeweging" beschouwde. Dat de ontwikkeling van de zelfstandige strijd ertoe heeft geleid, dat hoe langer hoe klemmender het probleem zich aandiende t o e die "ontwikkeling van het zelfbewustzijn" zich dan wel voltrekt en dat er in de loop van die ontwikkeling verschillende antwoorden werden gegeven, daarover leest men niets en dat ofschoon van die respektievelijke antwoorden allerlei standpunten, zoals die omtrent de strijdorganisatie, de taak van groepen en de positie van de radenkommunisten zelf, afhankelijk bleken.

Zeker, "Spartacus" geeft er blijk van 15) te beseffen, dat de zelfstandige strijd een proces is, dat in voortdurende ontwikkeling verkeert, maar het blad beschrijft niet, waaruit die ontwikkeling bestaat, noch hoe zij tot stand komt en verloopt. En dan: voor zover de zelfstandige strijd als een ontwikkelingsproces wordt aangeduid, wordt geen verband gelegd met de radenkommunistische opvattingen en waar over het radencommunisme wordt geschreven wordt nauwelijks verband gelegd met de zelfstandige strijd of op een geheel verkeerde wijze.

---

13) Aldus o.a. Lenin in zijn geschriften "De dringendste taken van onze beweging" en "Wat te doen".

15) "Spartacus", idem als in noot 14 op blz. 59

(wordt vervolgd)

- 0 -

W A T I S E R T E G E N O P T E G E N K U L T U U R ? (1)

In veel bladen is de inboekvorm verschenen feuilleton "The Serial" van de Amerikaanse schrijfster Cyra Mc Fadden al besproken. We willen er hier aandacht aan besteden, omdat het op zo'n indringende wijze de extreme gevolgen van een burgerlijke cultuur te kijk zet. In het boek dringen we het dagelijkse bestaan en de gedachtenwereld binnen van wat je zou kunnen noemen het "gegoede proletariaat" of de altijd boven zijn stand levende Amerikaanse middle class, van mensen met een goedgebetaalde baan, eigen huis, getrouwd, met zogenaamde linkse, progressieve of alternatieve opvattingen over de maatschappij, het menselijke bestaan en hun eigen werkelijkheid.

Wat totnutoe vooral in films, televisieseries of documentaires - zoals Mary Hartman, Sun City of Network over dit tragi-komische bestaan op 'n direkte of zijdelingse manier werd getoond, kunnen we nu beleven in dit boek: Amerikanen als willig slachtoffer van allerlei politieke, opvoedkundige,

-
- 1) Het begrip "tegencultuur" is ontleend aan een boek van T. Roszak, "De opkomst van een tegencultuur" en wordt tegenwoordig nog wel eens gebruikt om alles wat zich tegen de huidige maatschappij afzetten wil te karakteriseren, van Black is Beautiful tot en met scharreleieren.

filosofische, feministische, therapeutische, religieuze en artistieke bewegingen, groepen, modes, trends, campagnes, rages. De techniek die de schrijfster gebruikt heeft zich waarschijnlijk aan het onderwerp opgedrongen en berust op dialogen en gedachten die uitsluitend, als het ware zonder de kritische tussenkomst van de auteur, in de taal, het jargon van de figuren in het verhaal worden geschreven. Ondanks de soms hoopgevende aanzetten van vooral de mannelijke personages blijkt deze cultuur niet in staat tot bevrijdende, kritische, cynische, ironische of ontzuiterende humor: alleen de lezer beleeft dit genoeg en komt gelouterd en weer fit voor de strijd tegen de trieste waanzin van het leven in Marin County - de plaats van het onheil - tevoorschijn. Het boek zou door Europeanen als een anti-Amerikaanse hulde aan ons door traditie, gezond verstand, gulden middenweg en vies-van-buitennissigheden beperkte dagelijkse bestaan gelezen kunnen worden, maar het boek is voor wie bijvoorbeeld Jan Blokker en de mannen van het Simplisties verbond weet te waarderen een kunststuk dat in die rijen thuishoort: anti-burgerlijk, anti-cliché, anti-taalverloedering, anti-bewustzijnsindustrie, anti-kwasiradikaal, anti-avantgardistisch, anti-ideologische verdraaiing van de werkelijkheid. Het boeiende van *The Serial* is dat de figuren die kwaliteiten ook menen te hebben en dat de auteur het soms bijna niet meer herkenbare tegendeel zichtbaar maakt.

Een stukje uit hoofdstuk 12 "Dealing with the whole child" als voorbeeld:

"Kate's vriendin Martha en haar echtgenoot Bill deelden met hun burens een volledige overgave in het verzorgen van het hele kind, dus hadden ze een hoop gemeen, al had Martha de universiteit nooit afgemaakt terwijl Naomi haar buurvrouw twee diploma's had, één voor sociologie en één voor batikken. Je kon zien dat intellectuele zwaargewichten toch prachtige mensen konden zijn ondanks al die pienterheid. Naomi bijvoorbeeld was een voorbeeldige moeder. Wat Martha deed, deed zij niet: ze schreeuwde nooit tegen haar kinderen, reageerde zich nooit op hen af en trad nooit als ouder-figuur op. Kijk eens hoe ze nu bezig was haar jongste zoontje John te overreden niet de gordijnen van de Martha als klimtouw te gebruiken. 'John-John,' zei Naomi, 'ik zou me met dat soort activiteiten niet inlaten als ik jou was. Je daden zouden wel eens gemisinterpreteerd kunnen worden, dacht je ook niet?' John-John keek haar met een donkerbruine blik aan en zei 'Lij me reet' en begon meteen Tamalpa te staan, de vierjarige dochter van Martha, met een speelgoedhamer. Het was verbazingwekkend hoe kinderen hun vijandelijkheden tussen elkaar uitwerken als je maar niet ging ingrijpen in hun natuurlijke instincten. ... John-John onderbrak het gesprek later weer door de kop met speciale Franse koffie met beleid over de broek van zijn vader te gooien, waardoor zijn pa, Jason, begon te schreeuwen, hoewel hij meestal toch niet zo overreageerde. Het gesprek met de burens moest even gestopt worden om John-John het pijn/plezier principe uit te leggen en Martha moest een spons halen om de koffie te deppen die op haar natuurlijke linnen bank terechtgekomen was. (Martha was weer helemaal vóór natuurlijke stoffen en aardse kleuren, omdat je omgeving zo verschrikkelijk belangrijk is voor je innerlijke sereniteit) Ze werd inwendig wat sentimenteel over de Naugahyde sofa die er eerst had gestaan. Natuurlijk wou ze absoluut geen plastic meer in haar huis hebben want dat was zo synthetisch, maar soms miste ze het. Jason was superintelligent, hij ook, ... dus pakte hij John-John kalm

aan toen hij van zijn ergernis bekomen was: 'Ik kan je eht wel gelijk geven dat jouw impulsief gebaar om hete koffie over je vader te gooien het resultaat is van een instinctieve aversie tegen stimulerende middelen - een bewonderenswaardige daad op abstract niveau maar praktisch gezien nogal pijnlijk. Ik geloof dat we het probleem moeten bediscussiëren van hoe iemand zijn vorm van protest kiest om zijn overtuigingen uit te dragen. Het is nogal moeilijk om een eerlijk meningsverschil met iemand te hebben als je gekweld wordt door derdegraads brandwonden, kun je dat begrijpen, John-John?' John-John trok een lange neus tegen zijn vader en trok een plant van de tafel af en begon aan het haar van Gregor het zoontje van Martha te trekken. Martha dacht dat het werkelijk boekdelen zei over haar bureu dat hun zoontje zo ongeremd was." ...

Tot zover *The Serial* (verkrijgbaar in paperback als uitgave van de New American Library, in handzaam ringbandje uitgegeven door Picador, prijzen resp. f 7,- en f 17,-)

Uit de Verenigde Staten komt echter ook de kritiek op de door Cyra Mc Fadden geportretteerde cultuur. Er zijn dus nog meer goede Amerikanen: een van hen is Russell Jacoby waarvan in 1975 het boek verscheen "Social Amnesia" (Beacon Press, Boston) en dat vorig jaar onder de titel "Sociaal geheugenverlies" bij uitgeverij Nelissen verscheen. Het beschrijft het proces dat eerst op het niveau van psychologie, psychiatrie, therapie en de sociaal-ekonomische en politieke wetenschappen en later in het dagelijks bestaan van gewone mensen met "persoonlijke" problemen en bij maatschappij-kritische denkers en activisten heeft plaatsgevonden: het proces van het vergeten en ontkennen van de meest fundamentele kritiek op de maatschappelijke verhoudingen die onze cultuur heeft voortgebracht (en weer snel om zeep heeft geholpen): die van Marx en Freud en hun geestverwanten.

Freud, de vader van de psycho-analytische theorie, moet eens gezegd hebben: "De nieuwste manier, waarop mensen met hun kritiek op mij beginnen, is met te zeggen dat ik een genie ben ... Eerst noemen ze me een genie en vervolgens gaan ze al mijn opvattingen afbreken." Toen Freud nog leefde, verwelkomden slechts enkelen enthousiast misschien niet zozeer het geniale, als wel de waarde en waarheid van de intolerante kritiek die Freud op de menselijke samenleving in het algemeen en de burgerlijke maatschappij in het bijzonder leverde. Geheel tegen de heersende ideologie in van een partikulier initiatief dat niet de keerzijde van die eigen initiatieven wens te zien, namelijk de onderdrukking en uitbuiting van anderen, maakte Freud termen als persoonlijkheid, eigen wil, privé-leven, autonomie, karakter en individu verdacht. Voor hem waren ze besmet, omdat ze de greep verhulden die de maatschappelijke onderdrukking heeft op het denken en handelen van mensen. Met succes hebben tijdgenoten van Freud en later vooral Amerikaanse psychologen en antropologen niet alleen de scherpe kantjes van zijn theorieën afgeslepen, zij hebben ook met behulp van soms zeer botte en zeer geraffineerde "nieuwe" ideeën Freuds theorie ontdaan van zijn fundamentele inspiratie: de onderdrukking in het menselijk bestaan. Daarmee werd de slagader van de psycho-analytische theorie doorgesneden.

Een soortgelijke dodelijke ingreep hebben ook de theorieën van Marx, Engels en van geestverwante filosofen ondergaan. De "korrekties" de op de Freuds theorieën zijn aangebracht verschillen niet wezenlijk van de verbe-

teringen van de opvattingen van Marx e.a. door leninistische en sociaal-demokratische partijgangers. U lezer kent ongetwijfeld het recept ervan: niet veranderde produktieverhoudingen, maar het politieke bewustzijn, de wil, de pluche zetels in het parlement, de propaganda, de leiders of het klassebewustzijn zullen het nieuwe gezicht van de maatschappij bepalen. De handel in die verbeteringen nam een hoge vlucht na de eerste wereldoorlog, toen allerlei likkse activisten en denkers gekonfronteerd werden met de vraag waarom de bourgeois maatschappij de revolutionaire crises van 1914-1919 had overleefd oftewel waarom de revolutionaire beweging had "gefaald" ondanks het feit, dat de objektieve voorwaarden voor de ondergang van het kapitalisme al tientallen jaren aanwezig waren. Er was duidelijk iets mis met de subjektieve kant van de zaak. Uit die tijd dateren dan ook de eerste pogingen om de psycho-analyse te combineren met de ideeën van marxistische filosofen. Ze hebben geleid tot een intellektuele arbeidsverdeling die tot op de dag van vandaag doorvreet: Freuds ideeën kregen tot taak te verklaren waarom arbeider of bourgeois ongewenst gedrag vertoonden en zij werden ingezet om duizend-en-één therapieën, schijnoplossingen voor de persoonlijke nood en ellende van het individu als bevrijding te kunnen verkopen; voor "praktische" hervormingen der kapitalistische maatschappij moest het verzameld werk van Marx en Engels de grondslag leveren. Het einde van deze twee onverdraagzame en uiterst kritische theorieën luidde een tijdperk van welvaart in voor "theorieën" die in essentie niet meer waren dan een soms nauwelijks verhulde apologie van de bestaande orde.

Over dit proces, dat gekenmerkt wordt door een trieste onvermijdelijkheid, maar waartegen verzet mogelijk is door iedereen die verder moet zien dan zijn eigen bestaan, doet Russell Jacoby in zeer scherp proza en een aangename essayistische-literaire stijl uitspraken die het verdienen onthouden te worden. De konformistische ideologieën van nu blijken een fascinerende geschiedenis te hebben, waarin we vergeten medestanders ontmoeten die in hun tijd niet moe werden de vinger op de zere plek van de maatschappij te leggen: de onderdrukking en de ontkenningen ervan. De vloer wordt aangeveegd met invloedrijke filosofische helden uit de jaren zestig. Sociologische en psychologische theorieën en therapieën, die totnutoe water en vuur leken worden onder één kritische noemer gebracht, de bestsellers onder hen worden extra doorgelicht en de kanker ervan overtuigend aangetoond. De schrijver heeft een draad opgepakt die definitief doorgeknipt leek: dat geheugenverlies en gebrek aan besef dat de historie ons meer kan leren dan ons wellicht lief is zijn twee verschijnselen die discussies met allerlei linkse activisten, partijmensen en bijvoorbeeld feministen meestal volledig zinloos maken. Dit boek laat zien waarom en probeert er analyserend en kritiserend wat aan te doen. Wij hopen in een volgend artikel de draad verder te trekken naar discussies die in Daad en Gedachte en in het internationale zusterblad Echanges plaatsvinden over autonome akties en bewegingen.